

Lekce 3

Πrivlastňovací člen (possessive article)

	sg.m.	sg.f.	pl.
můj	πα-	τα-	να-
tvůj (m.)	πεκ-	τεκ-	νεκ-
tvůj (f.)	πογ-	τογ-	νογ-
jeho	πεϚ-	τεϚ-	νεϚ-
její	πες-	τες-	νες-
náš	πεν-	τεν-	nen-
váš	πετῆ-	τετῆ-	νετῆ-
jejich	πεγ-	τεγ-	νεγ-

Příkl.: εἰωτ (m.) = otec, μααγ (f.) = matka, ἡῖ = dům

můj	πα-εἰωτ	τα-μααγ	να-ἡῖ
tvůj (m.)	πεκ-εἰωτ	τεκ-μααγ	νεκ-ἡῖ
tvůj (f.)	πογ-εἰωτ	τογ-μααγ	νογ-ἡῖ
jeho	πεϚ-εἰωτ	τεϚ-μααγ	νεϚ-ἡῖ
její	πες-εἰωτ	τες-μααγ	νες-ἡῖ
náš	πεν-εἰωτ	τεν-μααγ	nen-ἡῖ
váš	πετῆ-εἰωτ	τετῆ-μααγ	νετῆ-ἡῖ
jejich	πεγ-εἰωτ	τεγ-μααγ	νεγ-ἡῖ

Počáteční písmena π τ ν vyjadřují určitou determinaci a číslo/rod následujícího substantiva. Osobní označení (*personal marks*) α εκ ογ εϚ ες εν ετῆ εγ vyjadřují osobu, číslo rod vlastníka/držitele.

πα-εἰωτ = ten + můj + otec¹ = můj otec
 πες-εἰωτ = ten + její + otec = její otec
 τεκ-μααγ = ta + tvá (sg. m.) + matka = tvá matka
 πογ-εἰωτ = tvůj (sg. f.) otec
 τογ-μααγ = tvá (sg. f.) matka
 να-ἡῖ = mé domy

πα-εἰωτ můj otec, τα-ςῑμε má žena, να-ςνηγ mí bratři, νεϚ-ςνηγ jeho bratři, νετῆ-ςνηγ vaši bratři, πογ-ἡῖ tvůj (sg. f.) dům, πεκ-ἡῖ tvůj (sg. m.) dům, πετῆ-ἡῖ váš dům, νεκ-ψεερε ψημ tvé (sg. m.) (malé) děti (ženského rodu) [holčičky] atd.

Protože přivlastňovací člen vyjadřuje určitý význam jako π- τ- ῆ-, neurčitý význam plus vlastník/držitel musí být vyjádřen jako ογ-ἡῖ ῆτα-Ϛ „dům jeho“², ογ-ἡῖ ῆτε-πνογτε „dům Boha“.

¹ The + of-me + father = my father

² Dům patřící jemu.

Adjektiva.³

Nerozlišují rod: každé adjektivum se vyskytuje volně s **π**- i **τ**-. Existují dvě hlavní skupiny:

(a) řecko-koptská adjektiva. Ta, která patří k řeckému -ος skloňování, přecházejí do koptštiny jako slovní páry končící na **-OC** a **-ON** – tím se rozlišuje životné od neživotného.

π-ΠΟΝΗΡΟΣ = zlý (muž)

τ-ΠΟΝΗΡΟΣ = zlá (žena)

π-ΠΟΝΗΡΩΝ = zlé (=zlá věc)

Zakončení **-OC** je v koptštině mask. i fem. (na rozdíl od řečtiny): **π-ΠΟΝΗΡΟΣ τ-ΠΟΝΗΡΟΣ**.

(b) egyptsko-koptská adjektiva (počtem asi 20); některá z nich mají fakultativní fem. a/nebo plur. formy.

αC = starý člověk/předmět

βῤῥε = nový člověk/předmět

εβιηη = ubohý člověk/předmět

κοῦι = malý člověk/předmět

καμε = černý člověk/předmět

μεριτ μερατε = milovaný člověk/předmět

νοC = velký člověk/předmět

σαβε σαβη σαβεεγε = rozumný, moudrý člověk/předmět

σαειε = krásný člověk/předmět

σωτῖ = vynikající člověk/předmět

ωηη ωημε = malý člověk/předmět

ωῤῖμο ωῤῖμω = cizí člověk/předmět

ωοῤῖ ωοῤῖτε = první člověk/předmět

ζαε ζαη ζαεεγ = poslední člověk/předmět

ζακ = střízlivý, rozumný člověk/předmět

ζηκε = chudý člověk/předmět

ζῶλο ζῶλω ζῶλοι = starý člověk/předmět

ζογειτ ζογειτε ζογατε = první, původní, počáteční člověk/předmět

χωπε = silný člověk/předmět

χαχε χιχεεγ(ε) = nepřátelský člověk/předmět

Všechna koptská adjektiva se mohou používat jako substantiva: **π-ΠΟΝΗΡΟΣ** = zlý člověk/muž, **τ-ΠΟΝΗΡΟΣ** = zlá žena, **π-εβιηη** = chudák/ubožák, **π-χαχε** = nepřítel, **τ-ζηκε** = chudá žena atd.

Tvoření složených adjektiv.

Prefixy vytvářející složená adjektiva (tj. bez zvláštního členu):

³ V CG se nazývají *genderless common nouns*. Jejich jedinou sémantickou funkcí je popis. Od *gendered common nouns* je odlišuje jejich syntax: každé GCN je volně kompatibilní s **π**- i **τ**-; a každé se vyskytuje ve dvou nebo ve třech různých atributivních konstrukcích podstatného jména. GCN se nemohou vyskytovat jako cíl modifikace v atributivní konstrukci substantiva. Tato třída se také může nazývat adjektiva. (CG 113)

ατ- = privativní (záporné/zbavující) („nemající, neschopný“): **εἰωτ** = otec, **ατ-εἰωτ** = „bez otce“,⁴ osiřelý;

ρῆ- nebo **ρῆν-** = „osoba související s/vztahující se k“: **κῆμε** = Egypt, **ρῆν-κῆμε** = Egypt’an; **ρεσ** činitele/konatele/jednatele: **ῥ-νοβε** = hřešit, **ρεσ-ῥ-νοβε** = hříšník.

Atributivní konstrukce

Atributivní konstrukce umožňuje adjektivu *nebo substantivu* modifikovat frázi s členem. Modifikátor následuje po frázi s členem, spojen **ῆ-** (**ῆ-** před **π** nebo neslabičném **η**) [= *the mediated attributive construction*]:

π-γενος ῆ-πονηρος (to) *zlé* pokolení
(adjektivum)
π-γενος ῆ-ῥῥε (to) *nové* pokolení
(adjektivum)
π-γενος ῆ-ρωμε (to) *lidské* pokolení
(substantivum)

Když, a pouze když modifikátor je adjektivum (jako např. **πονηρος** nebo **ῥῥε**) může být konstrukce obrácená, takže modifikátor předchází svůj předmět modifikace [*the inverted attributive construction*].

π-πονηρος ῆ-γενος (to) *zlé* pokolení

Užíváním atributivní konstrukce se počet modifikátorů nesmírně zvětšil (oproti seznamu adjektiv uvedených výš), protože všechna „substantiva“ jako i „adjektiva“ mohou být modifikátory. Díky této konstrukci každé substantivum může vyjadřovat adjektivní i substantivní význam.

ῆ-ρωμε = lidský
ῆ-ογοειν = světelný
ῆ-σον = bratrský

Několik atributivních konstrukcí může modifikovat jednu frázi s členem; mohou být spojeny **αγω**.

ογ-ρωμε ῆ-χαχε ῆ-πονηρος = zlý, nepřátelský člověk
π-ῥρο ῆ-σαβε αγω ῆ-σον = moudrý a mocný král

Adjektiva **ωημ** = malý, **κογι** = malý a **νοσ** = velký mohou být umístěna bezprostředně za předmět modifikace *bez přítomnosti ῆ-* [= *the unmediated attributive construction*].

ωηρε ωημ = malý chlapec
ωεερε ωημ = malá dívka

Přehled členů a zájmen

Seznam všech členů založených na **π τ η** spolu s jejich odpovídajícími zájmeny.

π- τ- η- = určitý člen [the]

⁴ father-less

žádné odpovídající zájmeno.

πα- (**πεκ-**, atd.) = můj [my] (tvůj, atd.)

πω= τω= νογ= = můj [mine] (tvůj, atd.)

πκε- τκε- ἄκε- = ten druhý/jiný [the other (the second, the contrasting)]

πκε τκετ ἄκοογε = ten druhý/jiný

πι- † νι- = ten, tento ... (vyjadřuje emocionální angažovanost nebo vzdálenost v prostoru a čase)

πι τι νη = on, to, tento, toto

πει- τεϊ- νεϊ- = tento, následující, dříve/předtím zmíněný

παϊ ταϊ ναϊ = tento, on, to, následující, předchozí

πι-/τι-/ἄ- ... **ετῆμαγ** = tamten, dříve/předtím zmíněný; (**πι-ἡ** **ετῆμαγ** = tamten dům, **τε-ζη** **ετῆμαγ** = tamta cesta)

πετῆμαγ τετῆμαγ νετῆμαγ = (tam)ten, on, ona, oni, to

Členy a odpovídající zájmena jako **ογ-**, **ζεν-**:

ογ- ζεν- = [někdo] (a, some, -)

ογα ογει ζοεινε = jeden, nějaký/jistý, nějakí

κε-⁵ ζενκε- = jiný/druhý [another, (a second, a contrasting)]

βε κετ (κετε sg. f.) **ζενκοογε** = jiný/druhý [another, (a second, a contrasting)]

Jiné členy a odpovídající zájmena:

∅ = nulový člen

ογον = nepřeložitelné zájmeno, které se užívá jako doplněk (filler) v jistých konstrukcích

... **νιμ** = jakýkoliv, každý, všichni

ογον νιμ = jakýkoliv, každý, všichni

Slovíčka

Autorita, moc

π-ρῆμαο	bohatý člověk (muž nebo žena)
π-ζαπ	soud
*π-αποστολος	apoštol
*τ-εζογσια	autorita, schopnost
*πε-θρονος	trůn
*πε-πρεσβυτερος	starší, (křesťanský) kněz

⁵ spojení **ογ-κε-** neexistuje.

Denní život

Π-ΘΕΙΚ	chléb, bochník
Π-ΜΟΟΥ, pl. ΜΟΥΕΙΟΟΥΕ	voda
Π-ΩΝΕ	kámen
Π-ΧΟΪ, pl. ΕΧΗΥ	lod'
Π-ΚΩΖ̄	oheň
*Τ-ΠΟΛΙΣ	město
*Π-ΚΑΡΠΟΣ	plod, ovoce, zisk

Náboženství, etika

Π-ΝΟΥΤΕ	bůh; Bůh (vždy Π-ΝΟΥΤΕ)
ΙΗΣΟΥΣ	Ježíš
*ΠΕ-ΧΡΙΣΤΟΣ	Kristus, pomazaný
*Π-ΑΓΓΕΛΟΣ	anděl
Π-ΝΟΒΕ	hřích
*Π-ΒΑΠΤΙΣΜΑ	křest
Π-ΟΥΧΑΪ	spása, zdraví
Π-ΩΝ̄	život
Π-ΜΟΥ	smrt
*Π-ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ	démon
Τ-ΜΕ	pravda
Π-ΟΥΑ	rouhání, blasfémie
Π-ΟΥΘΕΙΝ	světlo
Π-ΚΑΚΕ	tma, temnota
Π-Μ̄ΝΤΡΕ	svědek
Τ-Μ̄ΝΤ-Μ̄ΝΤΡΕ	svědectví
ΠΕ-ΡΠΕ, pl. Ρ̄ΠΗΥΕ	chrám
*Π-ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ	velekněz
*Π-ΣΑΒΒΑΤΟΝ	sabat
*Τ-ΣΥΝΑΓΩΓΕ	synagoga
*Π-ΔΙΚΑΙΟΣ	spravedlivý člověk (muž nebo žena)
*Π-ΠΡΟΦΗΤΗΣ	prorok
*Τ-ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	spravedlnost
*Τ-ΕΙΡΗΝΗ	mír
*Τ-ΦΥΧΗ	duše
*Τ-ΕΚΚΛΗΣΙΑ	církev
*Π-ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	evangelium

Egyptská koptská adjektiva

ΑΣ	starý
Β̄ΡΡΕ	nový
ΕΒΙΗΝ	ubohý
ΚΟΥΪ	malý, bezvýznamný
ΚΑΜΕ	černý
ΜΕΡΙΤ, pl. ΜΕΡΑΤΕ	milovaný
ΝΟΒ	velký

САВЕ, f. САВH, pl. САВЕΕΥΕ	moudrý
САΕΙΕ	krásný
СΩΤῪ	vynikající, vyvolený
ΩΗΜ, f. ΩΗΜΕ	malý
ΩῼΜΟ, f. ΩῼΜΩ	cizí
ΩΡῪ, f. ΩΡΠΕ	první
ΖΑΕ, f. ΖΑΗ, pl. ΖΑΕΕΥ	poslední
ΖΑΚ	střízlivý, rozumný
ΖΗΚΕ	chudý
ΖῪΛΟ, f. ΖῪΛΩ, pl. ΖῪΛΟΙ	starý
ΖΟΥΕΙΤ, f. ΖΟΥΕΙΤΕ, pl. ΖΟΥΑΤΕ	první, původní, počáteční
ΧΩΡΕ	silný
ΧΑΧΕ, pl. ΧΙΧΕΕΥ(Ε)	nepřátelský

Řecko-koptská adjektiva

*ΑΝΟΜΟΣ, ΑΝΟΜΟΝ	nezákonný
*ΑΣΕΒΗΣ	bezbožný
*ΔΙΚΑΙΟΣ, ΔΙΚΑΙΟΝ	spravedlivý
*ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ, ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ	bezvýznamný
*ΠΟΝΗΡΟΣ, ΠΟΝΗΡΟΝ	zlý
*ΣΑΡΚΙΚΟΣ, ΣΑΡΚΙΚΟΝ	tělesný

Cvičení

A.

- a. πα-ζαπ.
- b. τα-εζουσια.
- c. πεс-ζαп.
- d. τεφ-εζουσια.
- e. πεк-ζαп.
- f. тек-εζουσια.
- g. νεγ-ζαп.
- h. нек-ζαп.
- i. νογ-ζαп.
- j. нес-ζαп.
- k. неφ-ζαп.
- l. τεγ-εζουσια.
- m. тек-εζουσια.
- n. нек-εζουσια.
- o. νογ-εζουσια.
- p. τογ-εζουσια.
- q. τεγ-εζουσια.
- r. нес-εζουσια.
- s. ογ-εζουσια.
- t. неφ-εζουσια.
- u. т-εζουσια.
- v. п-ζαп.

B.

- a. τ-μῆτ-μῆτρε ἡ-σαρκικον.
- b. πε-ρπε ἡ-νοσ. π-νοσ ἡ-ρπε.
- c. π-πονηρος ἡ-αποστολος. ζεν-νοβε ἡ-μου.
- d. πει-ρρο ἡ-εοογ. πα-μεριτ ἡ-χοεις. τα-μεριτ ἡ-χοεις.
- e. π-ζῆλο. τ-ζῆλω. τ-ζῆλο. τε-σζιμε ἡ-ζῆλω. τε-σζιμε ἡ-ζῆλο.
- f. тен-сωне ἡ-ζακ ἡ-ελαχιστος. ογ-ρωμε ἡ-χωφρε.
- g. ογρωμε ἡβομ αγω ἡδικαιος. τεζογσια ἡνογτε. τβομ ἡνογτε ἡνοσ.

C.

- a. πκε-κοσμος. τκε-πε. ἡκε-ζιοογε.
- b. πι-νοσ ἡ-ραφε. †-σζιμε. τ-πολις ετῆμαγ.
- c. ἡ-φηρε φημ ετῆμαγ. π-μα ετῆμαγ.
- d. κε-ζιη. ζενκε-ζιοογε. ζιη nim.
- e. πολις nim. φηρε φημ nim. σζιμε nim. κοσμος nim.
- f. кеснаγ ἡαποστολος. αποστολος снаγ. папостолос снаγ.
- g. κε-κοσμος. κε-ογα. βε. κετ.
- h. ογον nim. πη. παῖ. πετῆμαγ. νετῆμαγ.